

241. САСТАНАК СЕКЦИЈЕ ЗА ИСТОРИЈУ МЕДИЦИНЕ СЛА ИЗ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ МЕДИЦИНЕ IV

САЖЕТАК ПРЕДАВАЊА

СРЕДЊОВЕКОВНЕ МАНАСТИРСKE БОЛНИЦЕ

Др Зоран Ваџић

Болнице, као јавне институције у које су смештани болесни и сиромашни, први пут се јављају у Византији. Од времена Василија I (око 811–886) постојала је пракса да византијски владари подижу и издржавају болнице као део ширег ктиторског програма.

Под утицајем Византије и Срби оснивају болнице, и то прво у Хиландару (око 1199), потом и у Студеници (око 1208). Свети Сава је 1198. године у Константинопољу посетио византијског цара Алексија III и Порфирну палату са породилиштем као и болницу при манастиру Свете Богородице Евергетиде, по угледу на коју је основао болницу у манастиру Хиландар од 8 постеља. Свети Сава, исте године, по угледу на *Евергедитски типик* пише *Хиландафски типик* који садржи прописе за духовни живот у манастиру и организацију манастирске заједнице. Оснивање болнице у Хиландару уређује се гл. 40. *Типика* („О болници и болничарима“) Болница је била је намењена лечењу оболелих калуђера.

Године 1208. или 1209. Свети Сава је основао и болницу у коначима манастира Студенице, намењену лечењу манастирских монаха. Болница у Студеници је била прва болница на тлу Србије. Састојала се од једне а по потреби је проширивана на две собе у коначима. Рад болнице био је регулисан главом 40. *Студеничког типика*.

Краљ Стефан Владислав 1219. основао је манастир Милешева. У оквиру манастира основана је болница намењена лечењу монаха. Болница је постојала и у 17. веку.

Краљ Милутин је 1308. године у Цариграду, по угледу на византијске манастирске болнице подигао болницу код манастира Светог Јована Претече. При болници у Продромовом манастиру основана је Медицинска школа у којој се, као и у другим византијским медицинским школама, медицина учила уз рад у болници, као занат. Почетком 15. века школа је прерасла у „Училиште при болници“ а болница се звала „Краљева болница“ или „Српска болница“. Болница и Училиште радиле су до пада Цариграда 1453. Краљ Милутин је 1315. основао и болницу у манастиру Светих Архангела Михајила и Гаврила у Јерусалиму, који је подигао као успомену на заједничку победу Срба и Византинаца над Персијанцима у Анадолији.

По угледу на болницу у цариградском манастиру Пантократора (Сведржитеља), Стефан Дечански, оснива 1330. године болницу у манастиру

Високи Дечани, са четири специјалистичка одељења (лепра, епилепсија, раслабљеност /одузетост/, болести плућа). Болница у Високим Дечанима радила је до средине 18. века.

Цар Душан је 1342. године основао болницу у конацима манастира Свети Архангели у Призрену. У повељи манастира је стајало: „Што се тиче болнице, она да се уреди по закону, који је прописао Краљ, Наш отац, да има 12 постеља, и ко год да се разболи, да буде примљен у болницу, а хроми и слепи да се не држе“. Манастир и болницу у Призрену разорио је Синан–паша 1613. године.

Године 1381. у манастиру Раваница Кнез Лазар је подигао „болницу за монахе, за странце и раслабљене“. Болесници су лечени и у манастиру Светог Сисоја (Сисојевцу) који се налазио се на метоху манастира Раванице, од кога је био удаљен 12 километара.

Са пропашћу српске средњовековне државе највећи број манастирских болница се гаси.